

Investigating the causes and effects Unfulfilled intentions of women to have children (a study of married women aged 30-44 living in Tehran)

Abstract

The aim of this study was to investigate the causes and factors affecting the unfulfilled childbearing intentions of women living in Tehran. The research method was survey and data were collected using a questionnaire. The statistical population included women aged 30-44 married in Tehran in 1400, of which 400 were selected as a sample using multi-stage cluster sampling. The findings show that most people consider the ideal number of children in a family to be two. The results of bivariate analysis showed that between unfulfilled intentions of women having children and respondents age, age at first marriage, age difference between couples, duration of marriage, number of children, religious affiliation, attitude towards child value, social network norms, individualism and control Perceived behavior has a significant relationship. The results of multivariate regression also showed that in the final model, the variables of women's attitude towards child value and women's religious adherence have a direct and positive effect, and significant and the number of female children variables, women's attitude towards social network norm regarding Increased childbearing and individualism have a direct and negative negative effect on women's unapproved intentions. Perceived control variables of women's behavior, age, age of marriage, duration of marriage, age difference of couples indirectly affect women's unfulfilled / fulfilled intentions by having an effect on other variables.

Keywords: Unfulfilled intentions to have children, ideal number of children, number of available children, individualism, value of children

<https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.348191.3609>
 بررسی علل و عوامل مؤثر بر نیت برآورده نشده فرزندآوری زنان
 (مورد مطالعه: زنان همسر دار ۴۴-۳۰ ساله ساکن شهر تهران)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۳

مریم فریور^۱

شهلا کاظمی پور^{۲*}

منصور شریفی^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف، بررسی علل و عوامل مؤثر بر نیت برآورده نشده فرزندآوری زنان ساکن شهر تهران است. روش تحقیق، پیمایشی بوده و داده‌ها با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شده است. جامعه آماری شامل زنان ۴۴-۳۰ ساله همسر دار شهر تهران در سال ۱۴۰۰ بوده که از بین آنها، تعداد ۴۰۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. یافته‌ها نشان می‌دهند که بیشتر افراد، تعداد ایده آل فرزندان خانواده را دو فرزند می‌دانند. نتایج تحلیل دو متغیره نشان داد بین نیت برآورده نشده فرزندآوری زنان و متغیرهای سن پاسخگویان، سن در اولین ازدواج، فاصله سنی زوجین، طول مدت ازدواج، شمار فرزندان، پایبندی دینی، نگرش نسبت به ارزش فرزند، هنجارهای شبکه اجتماعی، فردگرایی و کنترل درک شده رفتار، رابطه‌ی معنی دار دارد. نتایج حاصل از رگرسیون چندمتغیره نیز نشان داد که در مدل نهایی، متغیرهای نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند و میزان پایبندی دینی زنان اثر مستقیم و مثبت، و معنی دار و متغیرهای شمار فرزندان زنان، نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص افزایش فرزند و فردگرایی تاثیر مستقیم و منفی منفی و معنی دار بر نیت برآورد نشده زنان دارند. متغیرهای کنترل درک شده رفتار زنان، سن، سن ازدواج، مدت ازدواج، اختلاف سنی زوجین بصورت غیر مستقیم و از طریق تاثیر بر متغیرهای دیگر بر نیت برآورده نشده/شده فرزندآوری زنان تاثیر دارند.

کلیدواژه‌ها: نیت برآورده نشده فرزندآوری، تعداد ایده آل فرزند، تعداد فرزندان موجود، فردگرایی، ارزش فرزندان

۱. دانشجوی دکتری جمعیت‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران. ایران. farivarma@yahoo.com

۲. دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول). skazemipour@gmail.com

۳. استادیار جمعیت‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرمسار. سمنان. ایران. sharifim@ut.ac.ir

باروری یکی از رویدادهای طبیعی جمعیت و از عناصر مهم رشد جمعیت می باشد. باروری به عنوان یک رفتار اجتماعی در محیط و بستر اجتماعی - فرهنگی خاص حادث می شود، بنابراین رفتارهای باروری در هر جامعه متأثر از عوامل متعددی در سطح خرد و کلان می باشد (باستن و همکاران، ۲۰۱۳). با توجه به تغییرات و کاهش باروری در طول سه دهه‌ی گذشته در ایران، بررسی علل و عوامل موثر بر نیات برآورده نشده فرزند آوری زنان، می‌تواند بینش بهتری را نسبت به سطوح و روندهای آینده باروری به دست دهد. تغییر در رفتارهای فرزند آوری به سمت باروری پایین در ایران طی سالیان اخیر، ضرورت مطالعه‌ی حاضر را انکار ناپذیر می‌کند. به طور سنتی، جمع‌گرایی برآمده از ساختارهای اقتصادی و اجتماعی، فرزندآوری را کنشی ارزشمند و دارای فایده تعریف می‌کند. در این خوانش، فرزند آوری دارای کارکردهای عاطفی، اجتماعی و اقتصادی خاصی برای خانواده است. فرایند گذار باروری در ایران، متناسب با تحولاتی بوده است که در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نیز برخی از ابعاد سنتی خانواده به وقوع پیوسته و به تغییراتی در رفتارهای مرتبط با ازدواج و فرزندآوری که تابع نظام ارزشی و معیشتی مسلط بر جامعه می باشد، منجر شده است. (عبداللهی و همکاران ۱۳۹۶، ۱۶) با توجه به تغییرات جمعیتی دهه‌های اخیر و ضرورت اتخاذ سیاستی روشن و شفاف در زمینه‌ی باروری و آهنگ رشد جمعیت در آینده، آگاهی و شناخت از رفتارهای فرزندآوری متفاوت از ایستارها و نگرشهای زنان، که مویدهای برآورده نشده آنان است در زیر گروه‌های مختلف جمعیتی و علل و عوامل موثر بر آن، نقش مهمی در درک پویایی‌های جمعیت و روندهای آن خواهد داشت. محققان بر این باورند که امروزه دیدگاهها و الگوهای نظری و در نتیجه رفتار فرزندآوری زنان و خانواده‌ها دچار تحولات اساسی شده است و به راحتی نظرات و تصمیم‌گیریهای سیاستمداران و برنامه‌ریزان قادر به تغییر این رفتارها نیست. بررسی دلایل تغییرات رفتارهای باروری و پیش‌بینی آن مستلزم شناخت دقیق و کامل عوامل تاثیر گذار بر رفتار فرزندآوری و تغییرات در موقعیت تصمیم‌گیران اصلی این رفتارها یعنی زنان است. با نگاهی به آینده و پیش‌بینی‌های صورت گرفته مشخص می‌شود که جمعیت ایران به سرعت رو به کاهش است و به سمت سالخوردگی پیش می‌رود. بنابراین باید سیاست‌گذاری‌های جمعیتی در کشور به سرعت اصلاح شود. تجربه گذار باروری در ایران نشان داده است که کاهش و یا افزایش جمعیت و رفتارهای فرزندآوری مردم، تابعی از عوامل فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی بوده و تنها از سیاستهای دولت الگو برداری نمی‌کند، و با اجرای مطالعات متعدد در زمینه باروری، هنوز نتوانسته تمامی عوامل موثر بر رفتار و نیات فرزندآوری را مشخص کنند. دلیل این امر آنست که سهم متغیرهای مختلف در تغییرات فرزندآوری با توجه به شرایط گوناگون اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی در هر جامعه متفاوت و نیز امروزه در هر جامعه به گونه‌ی خاص، دارای ابعاد جدید تر و به نوعی پیچیده تر می باشد (عبداللهی و دیگران ۱۳۹۶، ۱۵). بنابراین باید به سایر جنبه‌ها نیز در کنار اتخاذ سیاستهای تشویقی جمعیتی توجه لازم صورت گیرد. از طرفی نمی‌توان با در اختیار داشتن امکانات، انتظار داشت رفتار باروری افزایش یابد، چرا که مسئله تنها نیازهای اقتصادی نیست. کاهش نرخ فرزندآوری در قشر مرفه جامعه گواه همین مطلب است. جمعیت ایران در طول یک قرن اخیر، تحولات بی سابقه‌ای داشته است به طوری که نرخ باروری کل از ۷ فرزند در سال ۱۳۵۹ به ۲/۱ فرزند (به سطح جانشینی) در سال ۱۳۷۹ و به حدود ۱/۸ فرزند یا به عبارتی به زیر سطح جانشینی در سال ۱۳۸۵ رسید (عباسی شوازی و همکاران، ۱۳۸۹: ۴۸) و در سالهای ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵، به ۱/۷۵ و ۱/۹ فرزند رسیده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

نیات برآورده نشده فرزندآوری زنان، از مقوله هایی است که می تواند نقش مهمی در تغییرات سطح باروری و به دنبال آن تغییرات رشد جمعیتی یک جامعه ایفا کند. چرا که ازدو طریق در رفتار فرزندآوری قابل بررسی است. چنانچه اگر تعداد فرزندان واقعی زنان بالاتر از تعداد مطلوب یا ایده ال باشد، نشان از میزان بیش برآورده^۱ از نیات و ایده ال فرزندآوری (افزایش تعداد فرزندان نسبت به تعداد ایده ال) دارد که بارداریهای ناخواسته را نشان میدهد و باعث افزایش میزانهای باروری می شود. اما اگر تعداد فرزندان ایده ال بالاتر از تعداد واقعی فرزندان باشد، بیانگر نیات کم برآورده^۲ فرزندآوری زنان است و نشان دهنده این مساله است که زنان نمی توانند آن تعداد بچه ای را که می خواهند داشته باشند که این امر باعث کاهش میزانهای باروری می شود. بنابراین برآورده نشدن نیات زنان در جهت فرزندآوری بیشتر، نقش مهمی در باروری پایین کنونی ایفا می کند. پس با این وجود سنجش نیات برآورده نشده یکی از عوامل پیش بینی کننده آینده باروری محسوب می شود. همچنین با شناخت علل و عوامل تاثیر گذار بر این نیات، می توان در جهت برنامه ریزی و سیاستگذاری به منظور ایجاد بستر مناسب و الزامات موثر در این زمینه برای تغییر رفتارهای باروری و جلوگیری از استمرار کاهش باروری اقدام نمود. چرا که دستیابی به اهداف سیاست های جمعیتی از جمله باروری بالاتر از سطح جایگزینی، بدون توجه به نیات فرزندآوری و شناخت عوامل موثر بر آن در آینده ممکن نخواهد بود.

مبانی نظری پژوهش

در جامعه ایران نیز علی رغم تغییرات ساختاری و فرهنگی رخ داده در نهاد خانواده، همچنان فرزندآوری از عمومیت قابل توجهی برخوردار است و بعدی اساسی از ارزشهای خانوادگی محسوب میشود (کاوه فیروز و همکاران: ۱۴۰۰، ۲۵-۷۵). بیشتر خانواده ها در شرایط فعلی تمایل به داشتن دو فرزند دارند و هنجار دو فرزندگی جامعه کنونی ایران شکل گرفته است (کاظمی پور ۱۳۹۴؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۳). با وجود همه نگرانی هایی که طی سالهای اخیر در مورد تمایل اندک نسل جوان به فرزندآوری مطرح شده است، بررسیها نشان داده فرزندآوری، همچنان برای نسل جوان و نسل های پیش از آن دارای ارزش است و زوجین تمایل دارند دو فرزند و یا بیشتر داشته باشند. اما علی رغم این موضوع، باروری کل در کشور به زیر سطح جایگزینی رسیده است.

افراد سعی بر آن دارند تا بکوشند ایده آل ها و نیات خود را به واقعیت یا رفتار تبدیل کنند. رفتار فرزندآوری نیز از این امر تاثیر پذیر است، یعنی نیات و ایده آل فرزندآوری می تواند تا حدودی بیانگر رفتارهای فرزندآوری باشد. اگر چه ممکن است شاخص تعداد ایده ال به طور کامل به رفتار تبدیل نشوند اما می تواند چشم اندازی از شاخص رفتاری را نشان دهند و چنانچه شرایط، امکانات و بستر لازم برای تحقق نیات و ایده آلهای شکل گیرد و نیازهای موجود برطرف گردد، نیات به رفتار تبدیل می شود (ویکس ۲۰۱۲). همانطور که ذکر شد در چند دهه گذشته، ایران تغییرات مختلف ارزشی و نگرشی در زمینه مسایل باروری، ازدواج و خانواده را در مسیر گذار اجتماعی خود تجربه کرده است، اما همچنان مادری برای هویت یک زن ضروری تلقی می شود. غریزه مادری، به جهت بقا و ادامه نسل بشر، لازم الوجود و فنا ناشدنی است و تولید مثل عامل کلیدی در زندگی زنان محسوب

^۱ overachieved

^۲ underachieved

می‌شود. فرزندآوری به طور جداناپذیری با نقش زنان در جامعه و اجتماع مرتبط می‌باشد و با توجه به این که زنان عامل اصلی زاد و ولد به شمار می‌آیند، موقعیت، نیت، نیازها و جایگاه آنان در جامعه می‌تواند بر رفتار باروریشان تاثیر بگذارد. فرزندآوری یکی از مهمترین و عمده ترین تصمیمات در زندگی زوجین محسوب میشود. تحقق ایده‌آل‌ها، نیت و آرزوهای زنان و حرکت از سمت ایده ال به رفتار در صورت برآوردن نیازهای آنان و رفع موانع و مشکلات در زمینه های مختلف امکان پذیر می باشد. نرسیدن زنان به تعداد ایده ال فرزند، نشان از عدم تحقق نیت و خواسته های آنان دارد، که این موضوع "نیت برآورده نشده فرزند آوری"^۳ (تفاوت میان تعداد ایده آل و تعداد واقعی فرزندان) زنان نامیده می‌شود. تحقق نیت فرزند آوری زنان از علل و عوامل مختلف سلامت، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تاثیر پذیر بوده و عدم تحقق آنها نیازمند بررسی و کنکاش است. تحولات گسترده در نقش‌های زنان در جامعه موجب گردیده تا حضور آنها در عرصه های اجتماعی افزایش یابد و با افزایش استقلال در جنبه‌های مختلف زندگی، از موقعیت و پایگاهی بالاتر نسبت به دهه های قبل برخوردار شوند. این تحولات چنان آثاری بر جای گذاشته‌اند که امروزه می‌توان قرن بیست و یکم را قرن زنان نامید(ایازی و همکاران، ۱۴۰۰). این امر زمینه‌ی دگرگونی در کنش‌های باروری (رفتار، نیت، تمایلات و ایده آل‌های باروری) زنان را فراهم ساخته است. دلایلی همچون تعویق ازدواج و بالا رفتن سن ازدواج، تفاوت سنی زوجین، تاخیر در اولین بارداری و افزایش فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند، فاصله زیاد موالید، شیوه زایمان نامطلوب و اختلالات باروری، از جمله موارد موثر بر نیت برآورده نشده زنان در خصوص فرزندآوری محسوب می‌شوند که در کنار سایر عوامل نظیر تحصیلات، اشتغال، سیاست‌های نگهداری کودک، ثبات در روابط زناشویی، آمادگی برای والد شدن، عوامل فرهنگی و اجتماعی و عدم برخورداری از حمایت‌های لازم در سطح خانواده و اجتماع، همگی حائز اهمیت فراوان در این خصوص می‌باشند. تجربه کشورهای که باروری زیر سطح جانشینی را تجربه می‌کنند، نشان داده است که تأخیر ازدواج به دو صورت، افزایش سن ازدواج و افزایش میزان تجرد در سنین مختلف در پائین بودن سطح باروری زنان نقش مهمی داشته است. اهمیت و تاثیر ازدواج بر باروری در کشورهای اسلامی که فرزندآوری در کانون ازدواج شکل می‌گیرد، به مراتب می‌تواند بیشتر باشد و در صورت تاخیر و افزایش بیشتر سن ازدواج، باروری ممکن است به سطح پایین‌تر از حد فعلی سوق پیدا کند. از اینرو، حمایت‌های جامع و مستمر برای تسهیل «ازدواج به‌هنگام»، تشکیل و تحکیم خانواده را برای دست یافتن به باروری خواسته افراد، تضمین می‌کند. بر مبنای شاخصهای چندگانه سلامت و جمعیت در ایران (۱۳۸۹) فاصله بین ازدواج و اولین فرزند، بطور متوسط حدود ۳/۵ سال برآورد شده و فاصله بین اولین و دومین فرزند نیز حدود ۴/۵ سال بوده است. (مک دونالد و دیگران ۲۰۱۵). موضوع دیگری که اهمیت دارد این است که بیولوژی همیشه تابع قصد و نیت و کنترل انسانی نیست و همه زوجینی که قصد تشکیل خانواده و فرزندآوری دارند، موفق نیستند.

نااطمینانی از شرایط اقتصادی- اجتماعی نیز از دیگر مواردی است که باعث می‌شود افراد فرزند کمتری داشته باشند و یا تشکیل خانواده و داشتن فرزند (بیشتر) را به آینده دورتر (دوران اطمینان اقتصادی) محول سازند، زیرا تشکیل خانواده یا والدین شدن جزء تعهدات بلند مدت و به شدت نیازمند منابع هستند و زمانی که شرایط کاری و درآمدی افراد نا امن درک شود، این ترتیبات به آینده موکول می‌شوند یا مورد چشم پوشی قرار می‌گیرند (برناردی، ۲۰۰۸). همچنین مطالعات نشان می‌دهد که زنان در کشورهای

^۳ Unfulfilled intentions

صنعتی در نهادهای فرد محور نظیر آموزش و بازار کار، حقوق و آزادی بدست آورده اند، اما تغییرات در نهاد های خانواده محور، نظیر خانواده و ازدواج کندتر بوده است (مک دونالد). این شرایط را هاجسچیلد (۱۹۸۹) به نقل از میلز و همکاران (۲۰۰۸) به "انقلاب از حرکت مانده" تعبیر می کند. از این رو برخی زنان مخصوصاً آنان که تحصیلات و چشم اندازهای شغلی بالاتر دارند، تحت تاثیر عقاید برابری خواهانه جدیدی که در نهادهای فرد محور کسب کرده اند، ممکن است نقش خود را به عنوان مادر و همسر با نقش های دیگر در تضاد ببینند. از این رو سعی می کنند باروریشان را محدود کنند.

پیشینه پژوهش

پژوهش توکلی و همکاران (۱۴۰۰)، فرزندآوری از دیدگاه زنان متأهل با تاکید بر نگرش دینی پرداختند. یافته ها به صورت ۱۰ مفهوم اولیه، ۱۲۵ کد باز، ۷۴ کد محوری و ۱۳ کد هسته ای و همچنین زمینه ها، فرایندها و پیامدها استخراج شد. فرزندآوری، کد هسته ای بود که یک نیاز است و با دو نگاه در معنای فرزند شکل گرفته است: نگاه خدامحور و خودمحور. با نگاه خدامحور به فرزندآوری، اهمیت تربیت نسل توحیدی و با نگاه خودمحور، بیشتر تمایلات شخصی مهم بود؛ البته نگاه خدامحور کمتر مورد نظر افراد بود. برای دستیابی به نگاه خدامحور لازم است به زمینه سازی، فرایندسازی و پیامدهای تمایل به فرزندآوری در آیات و روایات پرداخته شود تا به تدریج با نگاه خدامحور تمایل به فرزندآوری بیشتر شود.

وطن پرست و همکاران (۱۴۰۰)، تاثیر برنامه آموزشی مبتنی بر نظریه رفتار برنامه ریزی شده بر قصد فرزندآوری زنان تک فرزند پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که شرایط اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و به ویژه اقتصادی جامعه در بهبود نگرش فرزند آوری موثر می باشند، که بایستی در کنار مداخلات آموزشی مدنظر قرار گیرند، تا نتیجه بهتری از آموزش حاصل شود.

پژوهش کاوه و همکاران (۱۴۰۰)، رابطه دینداری و ارزش های خانواده با تمایلات و قصد فرزندآوری در میان زنان متأهل شهر تهران پرداختند. نتایج رگرسیون لجستیک نشان داد متغیرهای مستقل دینداری و ارزش های خانوادگی تأثیر معناداری بر احتمال قصد باروری زنان دارد و میان متغیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی و احتمال قصد باروری زنان رابطه معناداری وجود ندارد. در مجموع، رفتارهای باروری زنان از زمینه های اقتصادی-اجتماعی، فرهنگی و جمعیتی جامعه تأثیر می پذیرد. در این میان، دینداری و ارزش های خانوادگی به عنوان سازه ای اجتماعی و فرهنگی، نقش تعیین کننده ای در شکل گیری رفتارهای باروری دارند.

پژوهش دراهکی و همکاران (۱۴۰۰)، تأثیر برابری جنسیتی درون خانواده بر قصد فرزندآوری زنان نقاط شهری استان بوشهر پرداختند. براساس نتایج این پژوهش می توان گفت فرهنگ سازی و گفتمان سازی در جهت افزایش برابری جنسیتی درون خانواده در افزایش تمایلات زنان به فرزندآوری می تواند نقش مهم و تعیین کننده ای داشته باشد.

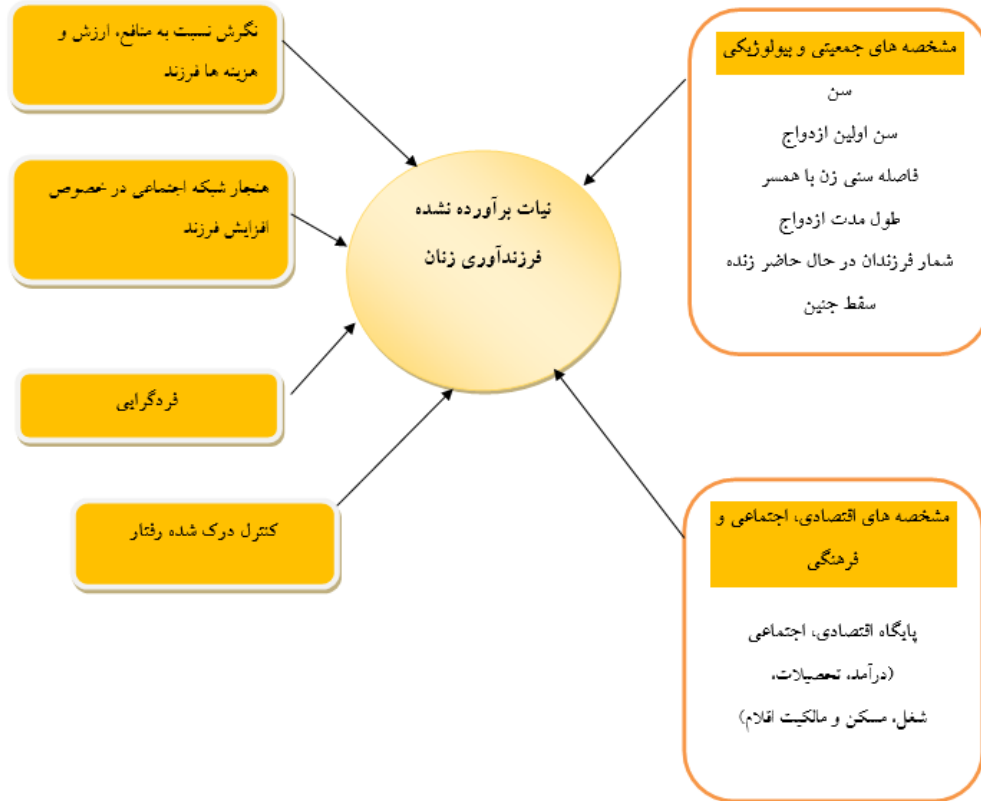
پژوهش ایازی و همکاران (۱۴۰۰)، عوامل مرتبط با تمایل به فرزندآوری در زنان مراجعه کننده به پایگاه های سلامت شهر اراک، سال ۱۳۹۸ پرداختند. نتایج تحقیق نشان می دهد زنانی که تمایل به فرزندآوری ندارند، مشارکت اجتماعی، وضعیت اقتصادی، رضایت زناشویی بالاتری دارند، نیاز است در پایگاه های سلامت به زنانی با این ویژگی ها، اهمیت فرزندآوری آموزش داده شود.

پژوهش غفاری و همکاران (۱۳۹۹)، تبیین عوامل موثر بر فرزندآوری براساس دیدگاه زنان: یک مطالعه کیفی پرداختند. کاهش باروری ناشی از تغییرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی می باشد. این تغییرات در طبقات مختلف جامعه حادث شده است؛ اما به نظر می رسد که در بین طبقه مرفه، تغییرات فرهنگی و اجتماعی عامل مهم تری در کاهش باروری بوده و در بین طبقات متوسط و ضعیف، عامل اقتصادی دارای اهمیت بوده است؛ این مهم به معنای آن نیست که در طبقات متوسط و ضعیف، عوامل فرهنگی و اجتماعی تاثیرگذار نمی باشند.

پژوهش میرایی و همکاران (۱۳۹۹)، بررسی پدیدارشناسانه آگاهی زنان متأهل از فرزندآوری پرداختند. بنابر نتایج، پدیدار اجتماعی فرزندآوری شامل تم های مرکزی معنای فرزندآوری، تعداد فرزندان ایده آل، تعداد فرزندان معقول، ترجیح جنسی فرزند، دلایل فرزندآوری، موانع فرزندآوری، موانع فرزندآوری بیش از حد معقول، نگرانی از فرزندآوری، نگرانی از نداشتن فرزند، تجربه فرزند داشتن، تجربه بارداری، تصور حاملگی، پیروی از الگوی فرزندآوری مادر، دلایل رضایت یا نارضایتی از تعداد فرزندآوری خانواده مبدا و چگونگی تشویق مادر به فرزندآوری است. این پدیدار اجتماعی حاصل میان ذهنیت مشارکت کنندگان پژوهش درباره فرزندآوری است.

ون ژینگ و همکاران (۲۰۲۱)، تمایل زنان در سنین باروری برای داشتن فرزند دوم در لانژو تحت "سیاست جهانی دو فرزند" پرداختند. نتایج نشان می دهد که دلیل اصلی اینکه زنان در سنین باروری تمایلی به داشتن فرزند دوم ندارند این است که از بچه ها مراقبت نمی شود، فشار اقتصادی خانواده خیلی زیاد است، فشار کار زیاد است.

یو و همکاران (۲۰۲۱)، ارتباط عوامل باروری زنان با بروز شکستگی در زنان یائسه در کره پرداختند. یافته های این مطالعه کوهورت نشان می دهد که عوامل تولیدمثلی زنانه عوامل خطر مستقل برای شکستگی هستند، با خطر بالاتری مرتبط با قرار گرفتن در معرض استروژن درونزا در طول عمر کوتاه تر. مداخلات برای کاهش خطر شکستگی ممکن است برای زنان در معرض خطر بالا، از جمله آنهایی که پوکی استخوان ندارند، مورد نیاز باشد.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش (نگارنده)

روش تحقیق

این پژوهش با استفاده از روش پیمایش و تکنیک پرسشنامه انجام شده است. ابزار جمع آوری داده ها در این تحقیق پرسشنامه محقق ساخته می باشد که طبق موضوع تحقیق، فرضیه ها و مدل مورد نظر طراحی شده است. در تحقیق حاضر پرسشنامه شامل سوالات باز، بسته و همچنین گویه هایی همراه با طیف لیکرت برای سنجش بعضی از متغیرهای تحقیق می باشد.

در این تحقیق از روش نمونه گیری چند مرحله ای برای انتخاب نمونه استفاده شده است. ابتدا برای تعیین واحدهای نمونه مناطق ۲۲ گانه کلان شهر تهران از نظر درجه توسعه یافتگی در ۵ سطح تقسیم بندی شده است و به قید قرعه از هر سطح، یک منطقه جهت پرسشگری انتخاب گردید. سپس هر منطقه به چند حوزه و هر حوزه به چند بلوک تقسیم شده است. منظور از بلوک ساختمانهای به هم چسبیده ای است که از شمال، جنوب، شرق و غرب توسط خیابان یا کوچه محصور شده باشند به طوری که اگر از جنوب شرقی در جهت عقربه های ساعت حرکت کنیم بعد از ۳۶۰ درجه، مجدد به نقطه شروع خواهیم رسید. که در هر بلوک نیز به تصادف پلاک هایی برای پرسشگری انتخاب گردید و در صورت نبودن افراد در پلاک و طبقه مورد نظر یک زنگ قبل یا بعد آن برای پرسشگری انتخاب گردید.

پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	آلفای کرونباخ
پایبندی مذهبی	۷	۰/۸۶۱۴	۰/۷۸۰۷
ارزش منافع فرزندان	۲۵	۷۳۱۱	
فردگرایی	۹	۰/۷۴۱۴	
کنترل درک شده برای داشتن فرزند	۸	۰/۸۰۰۹	
هنجار شبکه اجتماعی	۶	۰/۷۷۲۲	

همان گونه که مشاهده می‌شود سطح ضریب آلفا برای تمامی متغیرها در سطح قابل قبول بدست آمده است. ابزاری که برای این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است، پرسشنامه می‌باشد. این پرسشنامه حاوی ۴۶ سوال و ۵۶ گویه می‌باشد که ۱۸ سوال آن مربوط به اطلاعات دموگرافیک و مشخصات فردی و عمومی پاسخگویان و بقیه سوالات مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته می‌باشد و به صورت طیف لیکرت طراحی گردیده است. سوالات و گویه‌ها، بسته به نوع آن‌ها در دو سطح رتبه‌ای و فاصله‌ای مورد سنجش قرار گرفته‌اند.

در این تحقیق داده‌ها با استفاده از بسته نرم افزاری SPSS نسخه ۲۰ پردازش گردید. در این نرم افزار بر حسب سطوح سنجش هر یک از متغیرها، چگونگی روابط بین متغیرها مورد بررسی و آزمون قرار می‌گیرد. تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیف و تبیین صورت گرفت. در سطح توصیف، ابتدا به توصیف متغیرهای زمینه‌ای و جمعیتی نمونه تحقیق و سپس به توصیف متغیرهای مستقل و تابع پرداخته شد. در سطح تبیین با به کارگیری آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تی و آماره مقایسه میانگین-ها به بررسی روابط بین متغیرها پرداخته و در نهایت برای سنجش اثر کل متغیرهای مستقل وارد شده در مدل از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

نتایج حاصل از فراوانی‌های مستقل و وابسته بعضاً توان پاسخگویی به برخی سؤالات محققان را خواهد داشت و توان تجزیه و تحلیل می‌دهد که در اینجا به طور کلی به آن‌ها اشاره می‌شود. ۳۸/۸ درصد زنان مورد بررسی «۳۰ تا ۳۴ سال»، ۳۴/۳ درصد «۳۵ تا ۳۹ سال» و ۲۷ درصد «۴۰ تا ۴۴ سال» سن دارند. ۸ درصد همسران زنان مورد بررسی «۳۰ سال و کمتر»، ۱۰/۳ درصد «۳۰ تا ۳۵ سال»، ۲۸/۳ درصد «۳۵ تا ۳۹ سال»، ۲۹/۵ درصد «۴۰ تا ۴۴ سال» و ۲۴ درصد «۴۵ سال و بیشتر از آن» سن دارند. ۳۱ درصد زنان مورد بررسی شاغل «تمام وقت یا نیمه وقت» و ۶۱/۸ درصد «خانه‌دار» بوده‌اند. ۷۸ درصد همسران زنان مورد بررسی شاغل «تمام وقت» و ۱۵/۸ درصد شاغل «نیمه وقت» بوده‌اند. ۸۵/۲ درصد پاسخگویان همسر آنها از خودشان بزرگتر و ۶/۵ درصد همسن با همسر و ۸/۳ درصد از پاسخگویان از همسرشان بزرگتر بوده‌اند. ۵۰/۳ درصد زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال مورد بررسی ۱ تا ۴ سال و ۳۷/۵ درصد ۵ تا ۹ سال با شوهرانشان تفاوت سنی دارند. گفتنی است میانگین تفاوت سنی زن و شوهر ۴/۷ سال است.

طول مدت ازدواج، ۲۳/۲ درصد زنان مورد بررسی «زیر ۱۰ سال» و ۵۰ درصد «۱۹ تا ۱۰ سال» بوده است. ۲۵ درصد ۲۹-۲۰ سال و ۱/۸ تا ۳۹ سال بوده است. ۸/۷ درصد زنان در سنین زیر ۲۰ سال و ۱۸/۳ درصد در سنین بالای ۳۰ سال (۴۴-۳۰ سالگی) اولین فرزندآوری خود را داشته اند و در مجموع ۷۳ درصد از پاسخگویان اولین فرزندآوری را در سنین ۲۰-۲۹ سالگی تجربه کرده اند. ۱۲/۸ درصد زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال مورد بررسی «بدون فرزند»، ۳۵/۵ درصد دارای «یک فرزند»، ۴۱/۸ درصد دارای «دو فرزند»، ۹/۴ درصد دارای «سه فرزند» و ۰/۵ درصد دارای «چهار فرزند» بوده اند. ۲۵/۸ درصد پاسخگویان گفته اند سابقه «سقط فرزند قبل از ۲۰ هفتگی» داشته اند. ۴۷/۹ درصد پاسخگویان فرزند پسر و ۵۲/۱ درصد فرزند دختر داشته اند. ۱۰/۵ درصد پاسخگویان «بدون فرزند»، ۳۵/۵ درصد دارای «یک فرزند»، ۴۱/۸ درصد دارای «دو فرزند»، ۹/۵ درصد دارای «سه فرزند» و ۰/۵ درصد دارای «چهار فرزند» بوده اند. ۲/۳ درصد پاسخگویان تعداد فرزند یا فرزندان خود را اظهار نکرده اند. ۴۶/۷ درصد پاسخگویان مورد بررسی تعداد «دو فرزند» ۱۹ درصد تعداد «سه فرزند» ۱۴/۱ درصد «چهار فرزند» و ۱/۷ درصد تعداد «پنج یا شش فرزند» را تعداد فرزند ایده آل در زمان ازدواج ذکر کرده اند. ۱۵/۴ درصد تعداد «یک فرزند» و ۳/۱ درصد بی فرزندی را ایده آل دانسته اند.

یافته های تحلیلی و آزمون فرضیه ها

در این بخش آزمون فرضیه های تحقیق ارائه می شود:

❖ فرضیه ۱/۱: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال با آزمون استقلال، نشان می دهد که مقدار این ضریب همبستگی -0.102 و سطح معنی داری آن 0.000 است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری» و «سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال» را در سطح معنی داری ۹۹ درصد نشان می دهد. یعنی فرضیه H_0 در سطح ۱ درصد رد می شود و وجود رابطه پذیرفته می شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می دهد که متغیر وابسته (نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال) رابطه معنی داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی نیت فرزندآوری زنان جوانتر کمتر برآورد شده است.

جدول ۱- ضریب همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری با سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی داری (sig)
نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری- سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال	-0.102	0.000

❖ فرضیه ۱/۲: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال در اولین ازدواج رابطه وجود

دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/شده فرزندآوری و سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال در اولین ازدواج با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۰۹۷ و سطح معنی‌داری آن ۰/۰۰۰ است؛ که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری» و «سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال در اولین ازدواج» را در سطح معنی‌داری ۹۹ درصد نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_۰ در سطح ۹۹ درصد رد می‌شود و وجود رابطه پذیرفته می‌شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می‌دهد که متغیر وابسته (نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال در اولین ازدواج) رابطه معنی‌داری دارند و این رابطه مستقیم است. یعنی هر چه سن ازدواج بالاتر است نیاز فرزندآوری زنان کمتر برآورد شده است.

جدول ۲- ضریب همبستگی نیت برآورده نشده/شده فرزندآوری با سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال در اولین ازدواج

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی‌داری (sig)
نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری- سن زنان همسر دار در اولین ازدواج	۰/۰۹۷	۰/۰۰۰

❖ فرضیه ۱/۳: بین نیت برآورده نشده/شده فرزندآوری و فاصله سنی زوجین رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/شده فرزندآوری و فاصله سنی زوجین، با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۰۹۷- و سطح معنی‌داری آن ۰/۰۰۱ است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری» و «فاصله سنی زوجین» را در سطح معنی‌داری ۹۹ درصد نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_۰ در سطح ۱ درصد رد می‌شود و وجود رابطه پذیرفته می‌شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می‌دهد که متغیر وابسته (نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (فاصله سنی زوجین) رابطه معنی‌داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی نیت فرزندآوری زنان با فاصله سنی کمتر از همسرشان، کمتر برآورد شده است.

جدول ۳- ضریب همبستگی نیت برآورده نشده/شده فرزندآوری با فاصله سنی زوجین

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی‌داری (sig)
نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری- فاصله سنی زوجین	-۰/۰۹۷	۰/۰۰۱

❖ فرضیه ۱/۴: بین نیت برآورده نشده/شده فرزندآوری و طول مدت ازدواج زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/شده فرزندآوری و طول مدت ازدواج زنان، با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۱۰۳- و سطح معنی‌داری آن ۰/۰۰۰ است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری» و «طول مدت ازدواج زنان» را در سطح معنی‌داری ۹۹ درصد نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_۰ در سطح ۱ درصد رد می‌شود و وجود رابطه پذیرفته می‌شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می‌دهد که متغیر وابسته (نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (طول مدت ازدواج زنان) رابطه معنی‌داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی نیت فرزندآوری زنان با طول مدت ازدواج کمتر، کمتر برآورد شده است.

جدول ۴- ضریب همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری با طول مدت ازدواج زنان

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی داری (sig)
نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری- طول مدت ازدواج زنان	-۰/۱۰۳	۰/۰۰۰

❖ فرضیه ۱/۵: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و شمار فرزندان زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه وجود دارد. روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و شمار فرزندان زنان با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۱/۵۴۸- و سطح معنی داری آن ۰/۰۰۰ است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری» و «شمار فرزندان زنان» را در سطح معنی داری ۹۹ درصد نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_0 در سطح ۱ درصد رد می‌شود و وجود رابطه پذیرفته می‌شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می‌دهد که متغیر وابسته (نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (شمار فرزندان زنان) رابطه معنی داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی نیت فرزندآوری زنان با فرزندان کمتر، کمتر برآورد شده است.

جدول ۵- ضریب همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری با شمار فرزندان زنان

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی داری (sig)
نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری- شمار فرزندان زنان	-۱/۵۴۸	۰/۰۰۰

❖ فرضیه ۱/۶: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و سابقه سقط جنین زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و سابقه سقط جنین زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۳۹۲- و سطح معنی داری آن ۰/۰۹۷ است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری» و «سابقه سقط جنین زنان» را نشان نمی‌دهد. یعنی فرضیه H_0 تأیید می‌شود و وجود رابطه رد می‌گردد.

جدول ۶- ضریب همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری با سابقه سقط جنین زنان

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی داری (sig)
نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری- سابقه سقط جنین زنان	-۰/۳۹۲	۰/۰۹۷

❖ فرضیه ۲: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و پایگاه اقتصادی اجتماعی زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و پایگاه اقتصادی اجتماعی زنان با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۱۳۹ و سطح معنی داری آن ۰/۱۳۶ است، که وجود رابطه بین متغیر

وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری» و «پایگاه اقتصادی اجتماعی زنان» تأیید نمی‌شود. یعنی فرضیه H_0 تأیید و وجود رابطه پذیرفته نمی‌شود. به بیانی می‌توان گفت که نیات برآورده نشده/شده زنان با پایگاه اقتصادی اجتماعی آنها ارتباط معنی دار ندارد.

جدول ۷- ضریب همبستگی نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری با پایگاه اقتصادی اجتماعی زنان

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی داری (sig)
نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری- پایگاه اقتصادی اجتماعی زنان	۰/۱۳۹	۰/۱۳۶

❖ فرضیه ۳: بین نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری و میزان پایبندی دینی زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری و میزان پایبندی دینی زنان با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۱۸۰ و سطح معنی داری آن ۰/۰۵ است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری» و «میزان پایبندی دینی زنان» را در سطح معنی داری ۰۹ درصد اطمینان نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_0 در سطح ۵ درصد رد می‌شود و وجود رابطه پذیرفته می‌شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می‌دهد که متغیر وابسته (نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (میزان پایبندی دینی زنان) رابطه معنی داری دارند و این رابطه مستقیم است، یعنی نیات فرزندآوری زنان با پایبندی دینی بالاتر، بیشتر برآورد شده است.

جدول ۸- ضریب همبستگی نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری با میزان پایبندی دینی زنان

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی داری (sig)
نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری- میزان پایبندی دینی زنان	۰/۱۸۰	۰/۰۵۰

❖ فرضیه ۴: بین نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری و نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری و نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۱۹۰ و سطح معنی داری آن ۰/۰۵۰ است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری» و «نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند» را در سطح معنی داری ۹۵ درصد اطمینان، نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_0 در سطح ۵ درصد رد می‌شود و وجود رابطه پذیرفته می‌شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می‌دهد که متغیر وابسته (نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند) رابطه معنی داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی زنانیکه نمره نگرش آنها به ارزش فرزند بیشتر بوده، نیات فرزندآوری آنها کمتر برآورد شده است.

جدول ۹- ضریب همبستگی نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری با نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی داری (sig)
نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری- نگرش زنان نسبت به ارزش	۰/۱۹۰	۰/۰۵۰

❖ فرضیه ۵: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و نگرش زنان نسبت به هزینه فرزندان رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و نگرش زنان نسبت به هزینه فرزندان با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۲۴۷ و سطح معنی‌داری آن ۰/۰۱۰ است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری» و «نگرش زنان نسبت به هزینه فرزندان» را در سطح معنی‌داری ۹۹ درصد نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_0 در سطح ۱ درصد رد می‌شود و وجود رابطه پذیرفته می‌شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می‌دهد که متغیر وابسته (نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (نگرش زنان نسبت به هزینه فرزندان) رابطه معنی‌داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی نیت فرزندآوری زنان با نگرش نسبت به هزینه بیشتر فرزندان کمتر برآورد شده است.

جدول ۱۰- ضریب همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری با نگرش زنان نسبت به هزینه فرزندان

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی‌داری (sig)
نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری- نگرش زنان نسبت به هزینه فرزندان	۰/۲۴۷	۰/۰۱۰

❖ فرضیه ۶: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص افزایش

فرزند رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص افزایش فرزند با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۰۲۰- و سطح معنی‌داری آن ۰/۸۲۹ است، که عدم وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری» و «نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص افزایش فرزند» را نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_0 تأیید و فرضیه H_1 رد می‌شود

جدول ۱۱- ضریب همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری با نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در

خصوص افزایش فرزند

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی‌داری (sig)
نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری- نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص افزایش فرزند	۰/۰۲۰	۰/۸۲۹

❖ فرضیه ۷: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و میزان فردگرایی زنان رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و میزان فردگرایی زنان با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی ۰/۲۴۰- و سطح معنی‌داری آن ۰/۰۱۰ است، که وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری» و «میزان فردگرایی زنان» در سطح معنی‌داری ۹۹

درصد را نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_0 در سطح ۱ درصد رد می‌شود و وجود رابطه پذیرفته می‌شود. گفتنی است مقدار ضریب همبستگی و آزمون آماری نشان می‌دهد که متغیر وابسته (نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری) با متغیر مستقل مدل (میزان فردگرایی زنان) رابطه معنی‌داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی نیات فرزندآوری زنان با میزان فردگرایی بیشتر، کمتر برآورد شده است.

جدول ۱۲- ضریب همبستگی نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری با میزان فردگرایی زنان

متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی‌داری (sig)
نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری - میزان فردگرایی زنان	-۰/۲۴۰	۰/۰۱۰

❖ فرضیه ۸: بین نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری و میزان کنترل درک شده رفتار زنان رابطه وجود دارد.

روش رگرسیون لجستیک: بررسی همبستگی نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری و میزان کنترل درک شده رفتار زنان با آزمون استقلال، نشان می‌دهد که مقدار این ضریب همبستگی $-۰/۱۳۰$ و سطح معنی‌داری آن $۰/۲۲۹$ است، که عدم وجود رابطه بین متغیر وابسته و مستقل تحقیق با ضریب همبستگی در زمینه «نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری» و «میزان کنترل درک شده رفتار زنان» را نشان می‌دهد. یعنی فرضیه H_0 در تأیید و فرض H_1 رد می‌شود

جدول ۱۳- ضریب همبستگی نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری با میزان کنترل درک شده رفتار زنان

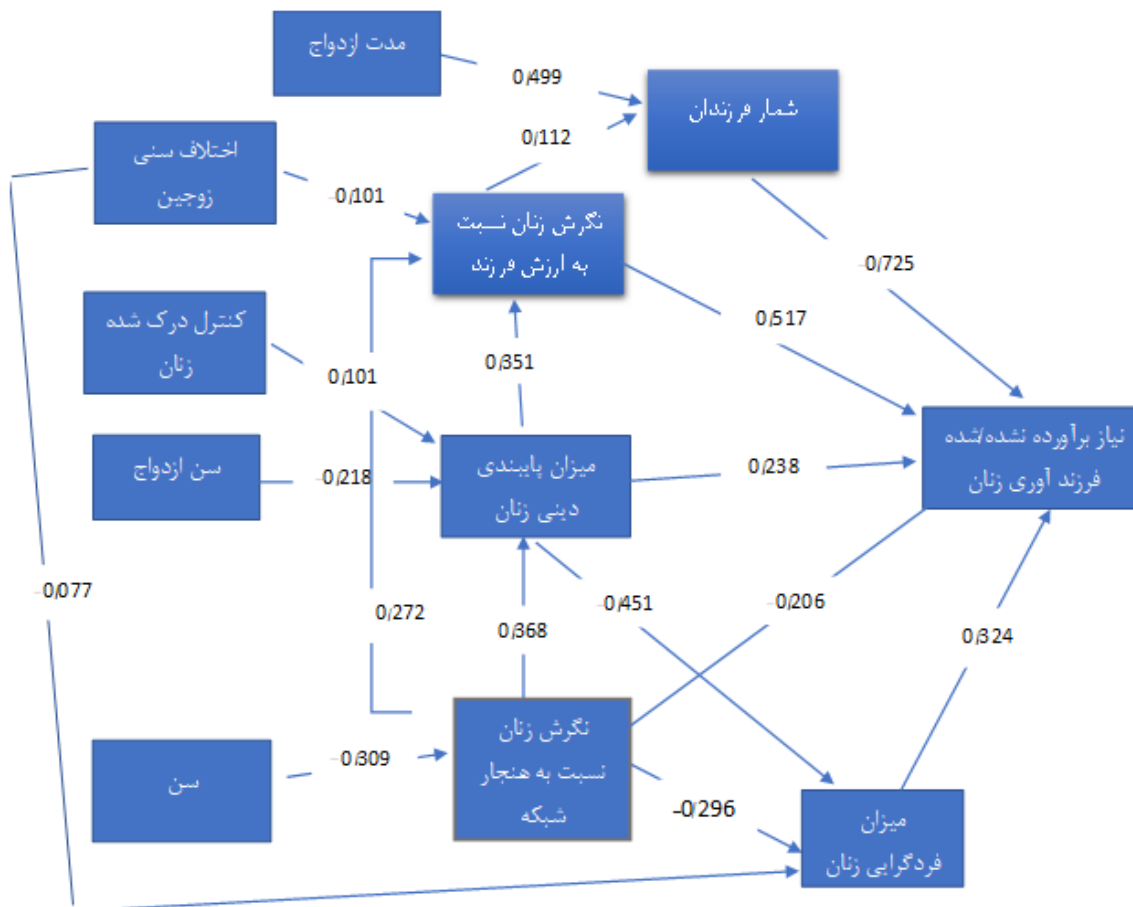
متغیر	مقدار آماره آزمون (ρ)	سطح معنی‌داری (sig)
نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری - میزان کنترل درک شده رفتار زنان	-۰/۱۳۰	۰/۲۲۹

بررسی روابط علی متغیرها با نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری

روابط علی متغیرهای پژوهش به شرح جدول زیر نشان می‌دهد که متغیرهای نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند و میزان پایبندی دینی زنان به طور مستقیم بر نیات برآورده نشده فرزندآوری تأثیر دارند. از طرفی متغیرهای شمار فرزندان زنان، نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص افزایش فرزند و فردگرایی به طور معکوس بر نیات برآورده نشده/شده زنان تأثیر دارند.

روش تحلیل مسیر متغیرهای مداخله‌گر در تغییرات نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری زنان

بر اساس مدل تجربی زیر ملاحظه می‌شود که متغیرهای شمار فرزندان، نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند، میزان پایبندی دینی زنان، نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص فرزند و میزان فردگرایی زنان، بطور مستقیم و متغیرهای کنترل درک شده رفتار زنان، سن، ازدواج، مدت ازدواج، اختلاف سنی زوجین بصورت غیر مستقیم بر نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری زنان تأثیر دارند. در ضمن متغیرهای میزان پایبندی دینی زنان، نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص فرزند و نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند علاوه بر تأثیر مستقیم، بطور غیر مستقیم و از طریق تأثیر گذاری بر سایر متغیرها بر نیات برآورده نشده/شده فرزندآوری زنان تأثیر دارند.

شکل ۲- دیاگرام روابط علی متغیرها با نیات برآورده نشده/فرزندآوری (مدل تجربی تحقیق)

بحث و نتیجه گیری

فرزندآوری یکی از مهمترین مولفه های توسعه در جوامع می باشد. بدون تردید هر انسانی بویژه مردم ایران متمایل به داشتن فرزند می باشند. لذا طی سال های اخیر بسیاری از افرادی که در سال های اولیه انقلاب با توجه به سیاست های تشویقی مولید آن دوره زاده شده اند هم اکنون به سنین ازدواج و باروری رسیده اند. اگر شرایط اشتغال با حقوق متناسب و مسکن برای آنها در نظر گرفته شود این امر مترادف با تشکیل خانواده و افزایش زاد و ولد و بالا رفتن نرخ رشد جمعیت در آینده نه چندان دور است. قاعدتا افزایش جمعیت انبوه بر اساس این تحلیل خود خالی از دشواری نخواهد بود و نباید از پیامدهای متعدد آن غافل بود. هرچند یادآوری این نکته که فرزندآوری یکی از جریان های عمده جمعیتی است که نقش تعیین کننده در چگونگی فرایند توسعه اقتصادی و اجتماعی دارد مهم می باشد.

در این بخش آزمون فرضیه های تحقیق: فرضیه ۱/۱: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه معنی داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی نیت فرزندآوری زنان جوانتر کمتر برآورد شده است. این یافته با یافته های محققین دیگری نیز همخوانی دارد به طور مثال کاظمی پور و همکاران در سال ۹۴ ارتباط بین سن ازدواج و فرزندآوری را نشان داده و رابطه معکوس گزارش کرده اند. همچنین محمودیان در سال ۹۳ تاثیر سن ازدواج بر بارداری را نشان داد و نیز ارتباط سن با تمایل به فرزندآوری را نشان دادند. عباسی شوازی و خواجه صالحی (۱۳۹۲) نشان دادند تاثیر سن بر تمایل به فرزندآوری معکوس است. همچنین پوررضا و ترابی در سال ۹۱ نیز تاثیر سن بر فرزند دوم را معکوس گزارش کرده اند. اسپیدر و کاپیتانی (۲۰۱۴) تاثیر سن بر نیت فرزندآوری را نشان دادند. نیز اثر سن بر نیت را در مطالعه خویش بیان نمود.

فرضیه ۱/۲: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و سن زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال در اولین ازدواج رابطه معنی داری دارند و این رابطه مستقیم است. یعنی هر چه سن ازدواج بالاتر است نیاز فرزندآوری زنان کمتر برآورد شده است. در یافته های محققین دیگر مانند محمودیان (۱۳۹۳)، اشکاران و همکاران (۱۳۹۳)، اسپیدر و کاپیتانی (۲۰۱۴) و آزنیه و همکاران (۲۰۱۳) نیز ملاحظه گردید و ایشان نیز تاثیر سن زنان در اولین ازدواج را بر فرزندآوری موثر دانسته اند.

فرضیه ۲: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و پایگاه اقتصادی اجتماعی زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه وجود ندارد. این نتایج همسو با بررسی های عباسی شوازی و همکاران (۱۳۸۱)؛ عباسی شوازی، حسینی چاووشی و مک دونالد (۱۳۸۳)؛ عباسی شوازی و حسینی (۱۳۸۶) و تقوایی (۱۳۹۸) میباشد که نشان دادند در ایران نوعی همگرایی در رفتار باروری، ایده آل ها و تمایلات فرزندآوری در میان زنان واقع در سنین تولیدمثل در بسترهای مختلف اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی ایجاد شده است. از طرفی نتایج مطالعات در برخی موارد متفاوت بوده است. به طور مثال عباسی شوازی و همکاران (۱۳۹۷)، محمودیان (۱۳۹۳)، اشکاران و همکاران (۱۳۹۳) عباسی شوازی و خواجه صالحی (۱۳۹۳)، موهوزا و همکاران (۲۰۱۴)، غفاری (۲۰۲۱) رابطه تاثیر پایگاه اقتصادی اجتماعی را بر فرزندآوری و بر نیت نشان دادند. همچنین مشفق و همکاران (۱۳۹۱) تاثیر شغل را بر ارزش فرزندان بی تاثیر دانستند.

فرضیه ۳: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و میزان پایبندی دینی زنان همسر دار ۳۰ تا ۴۴ سال رابطه معنی داری دارند و این رابطه مستقیم است، یعنی نیت فرزندآوری زنان با پایبندی دینی بالاتر، بیشتر برآورد شده است. این یافته با تحقیقات سایر محققین در در داخل و خارج کشور نیز همخوانی دارد به طور مثال راد و همکاران (۱۳۹۴)، مدیری و رازقی نصرآباد (۱۳۹۴)، سروش و بحرانی (۱۳۹۲)، خونجی (۲۰۱۳) و ایبیزومی و همکاران (۲۰۱۱) همگی رابطه پایبندی دینی به عنوان یک عامل فرهنگی بر افزایش نیت برآورد شده را نشان داده اند به طوری که بین گرایش به دینداری و گرایش به فرزندآوری همبستگی متوسط و مثبت وجود دارد. اسلام به فرزندآوری، جایگاه والدین در اسلام و تربیت فرزندان تأکید زیادی دارد. این ارزشها از طریق آموزه های خاصی درباره فرزندآوری و شیوه استفاده از وسایل پیشگیری از بارداری بر ارزشهای خانوادگی، هنجار باروری، و نهایتاً رفتار باروری تأثیر میگذارد. در دین اسلام در کتابها و احادیث زیادی به ازدواج، فرزندآوری، وظایف والدگری و جایگاه والای آن اشاره شده است. همچنین سازمانها و نهادهای مذهبی، رهبران مذهبی و قوانین اسلامی و سیاست به گونه ای است که

جملگی بر اهمیت خانواده و فرزندآوری تأکید دارند. لذا موافق با نظر مک کوییلان (۲۰۰۴) و هیفورد و مورگان (۲۰۰۸) دین در جامعه ما هم از طریق تأثیرگذاری بر ارزشها و هنجارها نقش آفرینی میکند هم این ارزشها و هنجارها به واسطه نهادها حمایت و توسط رهبران دینی به مردم ابلاغ میگردد.

فرضیه ۶: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی در خصوص افزایش فرزند رابطه وجود ندارد. نتایج حاصل از همبستگی نیت فرزندآوری و نگرش زنان نسبت به هزینه فرزندان نشان می دهد که رابطه معناداری بین این متغیرها وجود دارد. همچنین نتایج آزمون T نشان می دهد که میانگین نمره نگرش زنان نسبت به فرزندان در دو گروه کم برآورد شده و برآورد شده تفاوت معنی داری دارند. سایر محققین در این خصوص یافته های مشابهی را نشان می دهند به طور مثال رازقی نصرآباد و همکاران (۱۳۹۳)، مباحثی و همکاران (۱۳۹۲)، پوررضا و ترابی (۱۳۹۱) در مورد فرزند دوم، محمودیانی و رضایی (۱۳۹۱) و نیشیمورا (۲۰۱۲)، همگی در تحقیق خود تاثیر هزینه فرزندان را بر فرزندآوری و همچنین بر نیت فرزندآوری نشان داده اند و بیان داشته اند که افزایش هزینه های فرزندان باعث افزایش نیت برآورده نشده می گردد.

فرضیه ۷: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و میزان فردگرایی زنان رابطه معنی داری دارند و این رابطه معکوس است، یعنی نیت فرزندآوری زنان با میزان فردگرایی بیشتر، کمتر برآورد شده است. این یافته با نظریه های گذار دوم جمعیت شناختی و نظریات پست مدرنیسم و نظریاتی که توجه به فردگرایی هسته ای شدن خانواده ها را تبیین می کند همخوانی دارد. در تحقیقات دیگری مانند نتیجه تحقیق سرایی (۱۳۹۳) شاه آبادی، سرایی و خلج آبادی فراهانی (۱۳۹۳) (حسینی، ۱۳۹۱) همسو بود. این بدان معناست که افراد در پی کسب هویت شخصی هستند. ورود ارزشهای جدید و پذیرش آن از سوی دختران، فرآیند رشد فردگرایی را اجتناب ناپذیر کرده است. به بیان دیگر نسل جوان دیگر چندان خود را در چارچوب هنجارهای گذشتگان تعریف نمیکند و به دنبال الگوهای جدید زندگی برای خود هستن (معیدفرد و صبوری خسروشاهی، ۱۳۸۹)، بنابراین میتوان پیش بینی کرد با گسترش ارزشهای فردگرایانه ما شاهد تضعیف تمایلات باروری نزد والدین باشیم.

فرضیه ۸: بین نیت برآورده نشده/ شده فرزندآوری و میزان کنترل درک شده رفتار زنان رابطه وجود ندارد. نتایج این فرضیه در دریافته های سایر محققین دیده نشد. در مجموع نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره و بررسی روابط علی متغیرها با نیت برآورد نشده فرزندآوری نشان می دهد که از بین دوازده متغیر وارد شده در معادله رگرسیونی تنها ۵ متغیر بر نیت برآورد نشده فرزندآوری زنان تاثیر داشتند از بین این متغیرها دو متغیر ارزش فرزندان و میزان پایبندی دینی زنان به طور مثبت در نیت برآورد نشده فرزندآوری تاثیر داشت و متغیرهای شمار فرزندان زنان و نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی و فردگرایی به طور معکوس و منفی در نیت برآورد نشده موثر بودند. بنابراین معادله خط همبستگی لجستیک متغیر نیت برآورد نشده فرزندآوری زنان با پنج متغیر مذکور قابل تبیین است. همچنین نتایج حاصل از دیاگرام روابط علی متغیرها با نیت برآورد نشده فرزندآوری نشان می دهد برخی متغیرها با ضریب بتای مستقیم و برخی از متغیرها با ضرایب غیر مستقیم بر نیت برآورد نشده فرزندآوری زنان تاثیر داشته اند متغیرهای میزان فردگرایی زنان، نگرش زنان نسبت به هنجار شبکه اجتماعی، میزان پایبندی دینی زنان، نگرش زنان نسبت به ارزش فرزند و شماره فرزندان به صورت مستقیم بر نیت برآورد نشده فرزندآوری زنان تاثیر داشتند و متغیرهای

مدت ازدواج، اختلاف سنی زوجین، کنترل درک شده زنان، سن ازدواج و سن زنان به طور غیر مستقیم از طریق تاثیر بر متغیرهای دیگر و سپس بر نیت برآورد نشده زنان موثر بودند. در جمع بندی ضرایب همبستگی چندگانه متغیرهای مورد بررسی می توان گفت که متغیرهایی که به صورت مستقیم و غیر مستقیم فرزندآوری تاثیر داشته اند در برخی موارد اثر هم افزایی داشته و بر تقویت یکدیگر تاثیر داشته اند.

سیاست گذارانی که در مورد کاهش باروری نگران هستند، ایده ال بالای فرزند آوری را به عنوان پنجره فرصت مناسب و توجیهی برای کاهش و حتی به صفر رساندن تفاوت بین ایده آل های باروری و رفتار واقعی باروری می دانند (حسینی، ۱۳۹۱). رابطه‌ی مستقیمی میان شمار فرزندان ایده آل زوج‌ها و باروری وجود دارد. روند بُعد مطلوب اصلی ترین تعیین کننده ی باروری در آینده است. هرچه زوجها شمار فرزندان ایده آل کمتری داشته باشند باروریشان کمتر خواهد بود. به موازات حرکت جمعیتها به سوی مراحل پایانی گذار، باروری مشاهده شده خانواده به سطحی پایینتر از بُعد مطلوب خانواده تقلیل میابد (بونگارت، ۱۹۹۸) به بیان دیگر، در شرایط باروری پایین، مانند ایران، این موازنه برقرار نیست. شمار فرزندانی که زنان میخواهند بیشتر از شمار فرزندان زنده به دنیا آمده ی آنهاست. بنابراین، سؤال این است چرا همواره باروری تجربه شده کمتر از شمار فرزندان ایده آل زنان است؟ بونگارت (۲۰۰۵ نقل از سرایی (۱۳۹۴) به عبارت دیگر چرا نیت فرزندآوری زنان به تحقق نمیرسد؟ لذا بی تردید، هرگونه برنامه ریزی و اقدام عملی برای جلوگیری از کاهش بیشتر باروری در میان خانواده ها، مستلزم بررسی نیت برآورده نشده فرزندآوری زنان و عوامل و تعیین کننده های آن در بستر گوناگون اجتماعی- فرهنگی است. نیت برآورده نشده فرزندآوری و تغییر در رفتار و ایده آل های باروری زنان، علاوه بر تأثیر قاطعی که بر میزان رشد جمعیت دارد، بر ترکیب و ساختار جمعیت نیز تأثیر خواهد گذاشت. در این پژوهش، به بررسی نیت فرزندآوری زنان شهر تهران و عوامل و تعیین کننده های آن پرداخته شد. رویکردهای نظری گوناگونی در باره ی عوامل و تعیین کننده های باروری و نیت فرزندآوری زنان ارائه شده است. رویکردهای اصلی در این حوزه مبتنی بر تبیین های انتخاب عقلانی و ساختاری و هنجاری و فرهنگی است. بر اساس نظریه های انتخاب عقلانی در مقاطع خاصی در تاریخ یک کشور یا منطقه، شرایط ساختاری مانند شهرنشینی، صنعتی شدن، توسعه ی اقتصادی- اجتماعی و مشخصه های اقتصادی و اجتماعی و جمعیتی مثل درآمد سرانه، اشتغال زنان، سطح تحصیلات به ویژه تحصیلات زنان، میزان مرگ و میر اطفال، امید به زندگی در بدو تولد و ... فواید اقتصادی خانواده ی بزرگ و پر حجم را کاهش میدهد؛ زیرا از طرفی پرورش فرزندان هزینه های سنگینی بر والدین تحمیل میکند و از سوی دیگر منافع فرزندان کاهش میابد. در نتیجه فرزندآوری افراد و خانواده ها کاهش میابد و به این ترتیب، زمینه های کاهش باروری و کم فرزندآوری فراهم میآید. نظریه های فرهنگی باروری نیز بر نقش ارزشها و نظامهای هویتی در شکل گیری رفتارهای باروری و بعد مطلوب خانواده تأکید دارند. این رویکرد تلاش میکند تأثیر و نفوذ زمینه ی اجتماعی و فرهنگی رفتار باروری را در نظر بگیرد و بر عواملی که در ایجاد و تغییر این ارزشها و نظامهای هویتی مهم اند، تأکید کند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد میانگین تعداد فرزندان پاسخگویان مورد بررسی ۱/۵ فرزند است؛ در حالی که میانگین تعداد فرزندان دلخواه آنان ۲/۳ فرزند بوده است. این نتیجه با تحقیق کاظمی پور (۱۳۹۴) همسو بوده است.

منابع

- آزموده الهام، براتی فر سعیده، بهنام هانیه، آرامهر مریم. ارتباط ترجیح جنسی، فاصله موالید و ترکیب فرزندان بر رفتار باروری زنان. مجله دانشگاه علوم پزشکی تربت حیدریه. ۱۳۹۴؛ ۳ (۳): ۸-۱۵
- ایازی روزیتا، امینی لیلا، منتظری علی، حقانی شیما (۱۴۰۰). عوامل مرتبط با تمایل به فرزندآوری در زنان مراجعه کننده به پایگاه‌های سلامت شهر اراک، سال ۱۳۹۸. نشریه پرستاری ایران. ۱۳۰ (۳): ۲۴-۱۵
- تقوایی فرد، لیلا، کریمی، مجیدرضا، راسخ، کرامت اله. (۱۳۹۸). تأثیر مصرف رسانه‌ای بر نگرش زنان به فرزندآوری در شهر جهرم. پژوهش های جامعه شناسی معاصر (علمی - پژوهشی)، ۸ (۱۵)، ۶۷-۸۷.
- توکلی، سوده و رفیعی هنر، حمید، ۱۴۰۰، فرزندآوری از دیدگاه زنان متأهل با تاکید بر نگرش دینی. چیل، دیوید (۱۳۸۸). خانواده ها در دنیای امروز (محمد مهدی لیبی، مترجم). تهران: افکار.
- حسینی، حاتم؛ عرفانی، امیر؛ پاک‌سرشت، سلیمان؛ بگی، بلال (۱۳۹۱). نیاز برآورده نشده بهداشت بارداری و تعیین کننده‌های آن در میان زنان گُرد شهر مهاباد. زن در توسعه و سیاست. دوره ۱۰. شماره ۲: ۶۵-۸۶
- حسینی، حاتم و بلال بگی (۱۳۹۱). "فرهنگ و فرزندآوری: بررسی تمایلات باروری زنان کرد شهر مهاباد"، مطالعات راهبردی زنان، سال ۱۵، شماره ۵۸، صص ۱۲۱-۱۶۱
- حسینی، حاتم و بلال بگی (۱۳۹۳)، "تعیین کننده‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و جمعیت شناختی تمایلات فرزندآوری زنان همسر دار مراجعه کننده به مراکز بهداشتی - درمانی همدان (۱۳۹۱)"، ماهنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، سال هیجدهم، شماره اول، صص ۴۳ - ۳۵.
- دراهمکی، الف. (۱۳۹۴). «عوامل تعیین کننده باروری ایده آل زنان: مطالعه باروری ایده آل زنان ۱۵ تا ۴۹ ساله دارای همسر شهر نسیم شهر در سال ۱۳۹۳»، مجله علوم پزشکی رازی، د ۲۲، ش ۶۹، ۱۴۱-۵۹.
- رازقی نصرآباد، حجه بی بی و حسن سرایی (۱۳۹۳)، "تحلیل کوهورتی نسلی نگرش زنان درباره ارزش فرزند در استان سمنان"، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۲، شماره ۲، صص ۲۵۰-۲۲۹
- سرایی، حسن (۱۳۹۴) بازتولید جمعیت ایران: وضع موجود و ملاحظاتی درباره سیاست‌گذاری، فصلنامه علمی علوم اجتماعی، شماره ۶۸، صص ۱-۳۴
- سروش، مریم، بحرانی، شعله. (۱۳۹۲). رابطه دینداری، نگرش به نقش های جنسیتی و نگرش به فرزند با تعداد واقعی و ایده آل فرزند. زن در توسعه و سیاست، ۱۱ (۲)، ۱۸۹-۲۰۸.
- عباسی شوازی، محمدجلال و ملیحه علی مندگاری (۱۳۸۹). «تأثیر ابعاد متفاوت استقلال زنان بر رفتار باروری آنها در ایران»، پژوهش زنان، دوره ۸، ش ۱، صص ۵۱-۳۱.
- غفاری سردشت، فاطمه، متقی، زهرا. (۱۳۹۹). تبیین عوامل مؤثر بر فرزندآوری براساس دیدگاه زنان: یک مطالعه کیفی. نوید نو، ۲۳ (۷۶)، ۳۳-۴۳.
- کاظمی پور، شهلا و علیرضا زاهدیان، محدثه صفاکیش، زهرا رضایی قهرودی، محمد اسلامی، حسن عینی زیناب و صفورا عباسی (۱۳۹۴).

کاوه فیروز زینب، عباسی شوازی محمدجلال، سراج زاده سیدحسین، رمضی نگار (۱۴۰۰). رابطه دینداری و ارزش های خانواده با تمایلات و قصد فرزندآوری در میان زنان متأهل شهر تهران. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران. دوره ۱۰، شماره ۲؛ از صفحه ۵۸۷ تا صفحه ۶۲۳.

کرد زنگنه، جعفر و علی قاسمی اردهایی (۱۳۹۸). "پیامدهای تأخیر فرزندآوری در شهر اهواز"، مطالعات راهبردی زنان، سال بیست و دوم، پاییز ۱۳۹۸، شماره ۸۵، صص ۱۲۳-۱۴۶.

قدرتی، حسین، داریوش بوستانی، اکرم قدرتی، سیداحمد کلالی (۱۳۹۱)، "بررسی رابطه برابری جنسیتی در خانواده و باروری مطالعه موردی: زنان متأهل ۲۰ تا ۴۰ ساله شهر سبزوار"، مطالعات جغرافیای مناطق خشک، سال سوم، شماره ۱۱، صص ۷۵-۹۱. محمودیان، حمی و مهدی رضایی (۱۳۹۱). "زنان و کنش کم فرزندآوری: موانع موردی زنان کرد"، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۵۵، سال ۴، صص ۲۲۵-۱۷۲.

محمودیان، حسین و سراج الدین محمودیانی (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی نگرش مردان و زنان به تعداد فرزندان دلخواه (مطالعه موردی افراد در شرف ازدواج مراجعه کننده به مراکز بهداشتی منتخب شهر کرمانشاه)، مطالعات راهبردی زنان، دوره ۱۶، صص ۹۷-۱۲۴ مرکز آمار ایران (۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ و ۱۳۷۹ و ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵)، نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال های، ۱۳۹۵، ۱۳۸۵، ۱۳۷۹، ۱۳۷۵، ۱۳۹۰، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰. ناشر: مرکز آمار کشور.

مشفق، محمود، غریب عشقی، سارا. (۱۳۹۱). تحلیلی بر رابطه ی ارزش فرزندان و باروری بین زنان تهرانی. مطالعات راهبردی زنان، ۱۵(۵۸) (زمستان ۱۳۹۱)، ۹۳-۱۲۰.

میرابی، سعیده و میرزائی، حسین و حسنی درمیان، غلامرضا، ۱۳۹۹، بررسی پدیدارشناسانه آگاهی زنان متأهل از فرزندآوری وطن پرست زینب، پیمان نوشین، اسماعیلی حبیب اله، قلیان اول مهدی. (۱۴۰۰). تاثیر برنامه آموزشی مبتنی بر نظریه رفتار برنامه ریزی شده بر قصد فرزندآوری زنان تک فرزند. آموزش و سلامت جامعه. دوره ۸، شماره ۴؛ از صفحه ۲۷۹ تا صفحه ۲۸۹.

Abbasi-Shvazi, M. J., MacDonald, P., & Hosseini-Cavoshi, M. (۲۰۰۹). *The Fertility Transition in Iran: Revolution and Reproductive*. London: Springer.

Basten, S. Sobotka, T. and Zeman, K. (۲۰۱۳). *Future fertility in low fertility countries*. Vienna: Institute of Demography.

Ghaffari, F., Motaghi, Z. (۲۰۲۱). *Factors Affecting Childbearing Based On Women's Perspectives: A Qualitative Study*. Navid No, ۲۳(۷۶), ۳۳-۴۳.

Hosseini H, Bagi B. [Women's autonomy and fertility ideals among Kurdish women in the city of Mahabad (Persian)]. *Journal of Women in Development and Politics*. ۲۰۱۲;۱۰(۴):۵۷-۷۸.

Hirsch, M. B., Seltzer, J. R. and Zelnik, M., (۱۹۸۱). "Desired family size of young American women, ۱۹۷۱ and ۱۹۷۶", in G. E. Hendershot and P. J. Placek (eds),

Kazemi, Z (۲۰۱۰), Investigating the Impact of Developmental Idealism on the Gap between Their Daughters and Their Mothers' Attitudes toward Marriage and the Family, *Medium: Journal of Family Studies*, Volume ۶, Number ۲۳, Pp. ۳۱۲-۳۰۰.

McDonald, P (۲۰۰۴). "Sustaining fertility through public policy: the range of options", *Population-E*, ۵۷(۳).

McDonald, P. (۲۰۰۰). Gender equity in theories of fertility transition. *Population and development review*, ۲۶(۳), ۴۲۷- ۴۳۹.

McDonald, P (۲۰۱۵). "The Toolbox" of Public Policies to Impact on Fertility A Global View. "Paper presented at the seminar "Low Fertility, Families and Public Policies". Organized by the European Observatory on Family Matters in Sevilla. September ۱۵-۱۶, ۲۰۰۰.

Miller, W. (۲۰۰۸) child bearing motivation and its measurement. *Journal of Biosocial Science*, ۲۷(۴): ۴۳۷- ۴۸۷.

Morgan, S. Philip., and H, Kellie (۲۰۰۵). Is Very Low Fertility Inevitable In America? Insights and Forecasts from an Integrated Model of Fertility. In Alan Booth and Ann C. Crouter (Eds). *A New Population Problem: Why Families in Developed Countries are shrinking and what It Means*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Rindfuss, R.R., K. Benjamin- Guzzo, S. Philip Morgan (۲۰۰۳). "The Changing Institutional Context of Low Fertility". *Population Research and Policy Review* ۲۲: ۴۱۱- ۴۳۸.

Westoff, C.F (۲۰۱۰), "Desired Number of Children: ۲۰۰۰-۲۰۰۸", *DHS Comparative Reports No. ۲۵*, Office of Population Research, Princeton University

Wen-Zheng Zhang; Jia-Yin Zheng; (۲۰۲۱). The willingness of women of childbearing age to have a second child in lanzhou under the "universal two-child policy" . *Children and Youth Services Review*, (), -. doi: ۱۰.۱۰۱۶/j.chilyouth.۲۰۲۰.۱۰۵۷۳۲

Yoo Jung Eun, MD, PhD^۱; Dong Wook Shin, MD, DrPH, MBA^{۲,۳}; Kyungdo Han, Association of Female Reproductive Factors With Incidence of Fracture Among Postmenopausal Women in Korea.